

נא לשמור על קדושת העלון
אין לקרוא בשעת התפילה.
מומלץ לקרוא בשולחן שבת!

או צרות הפרשה

פרשת "האזינו"

"כי שם ה' אקרא הבן גודל לאלוקינו" [לב, ג]. גדול העונה אמן.

מפסוק זה למדים חז"ל דין עניית אמן. כך מובא בספרי: "מניין שעונין אחר המברך, תלמוד לומר: 'כי שם ה' אקרא הבן גודל לאלוקינו'. חשיבות עניית אמן גדולה ועצומה, עד שאמרו כי 'גדול העונה אמן יותר מן המברך'. לכאורה תמוה מדוע, הלא הברכה עצמה היא העיקר, ואלו עניית אמן טפלה לה? הלא המברך אומר לשון ברכה ומזכיר שם שמים על לשונו – 'ברוך אתה ה', וממשיך וממליך את ה' בעולם – 'אלוקינו מלך העולם', ואלו העונה 'אמן' אינו מזכיר אלא מילה אחת בלבד. כיצד יכולה מילה אחת להיחשב יותר מכל הברכה כולה?

אלא, אומרת הגמרא: "מאי 'אמן'? א-ל מלך נאמן". ומפרש רש"י: "כך מעיד על בוראו, שהוא א-ל מלך נאמן". כלומר, עניית אמן היא מעין חותמת של אישור על אמיתות הדברים – הקב"ה אמת, והוא נאמן לקיים את כל דבריו. אם כן, כאשר אדם מברך ברכה, עדיין אין לנו אישור על אמיתות דבריו. רק כאשר השומע עונה אחריו אמן, בכך הוא מעיד שדברי המברך אמיתיים. נמצא אפוא, שבזכות אישורו הדברים נאמנים יותר מאשר על ידי אמירת המברך גרידא. ב"ספר חסידים" מובא: מדוע 'גדול העונה אמן יותר מהמברך'? כי שם אדנות שמזכיר המברך בברכתו עולה כמניין ס"ה, ואלו 'אמן' עולה צ"א – כמניין שם הוי"ה ואדנות גם יחד. נמצא שב'אמן' נכלל גם שם ככתבו וגם שם בקריאתו. כשם שחשיבות עניית אמן גדולה ועצומה, אף כוחה ומעלתה גדולים ועצומים. אומרים חז"ל: "כל העונה אמן בכל כוחו – פותחין לו שערי גן עדן, שנאמר 'פתחו שערים ויבוא גוי צדיק שומר אמונים', אל תקרי 'שומר אמונים' אלא שאומרים 'אמן'. יהודי שעונה אמן – כל שערי גן עדן נפתחים בפניו.

המקובל האלוקי רבי משה קורדוברו זצ"ל היה רבו של רבנו האר"י הקדוש. הוא היה קודש קדשים, נגלו לו כל סודות התורה. בספרו 'פרדס רימונים', בשער ההיכלות, הוא מתאר כיצד עולות התפילות למרום, שער אחרי שער והיכל אחר היכל. לאחר שהוא מתאר בפרוטרוט את סוגי השערים והפתחים, מי המלאכים הממונים על השערים וההיכלות ומה תפקידם, הוא כותב כי מי שהיה זהיר בעניית אמנים – כל השערים נפתחים בפניו.

על ידי עניית אמן מפרסמים את אמונתו של בורא עולם בכל העולם כולו. לכן יש להרגיל את הילדים בעניית אמן כבר מגיל קטן, כי "מיד שהתינוק עונה אמן יש לו חלק לעולם הבא". ממתן מקבל הילד 'כרטיס כניסה' לחיי עולם הבא? לא כשהוא מתחיל להתפלל או כשמתחיל ללמוד תורה – אלא כשעונה אמן ומפרסם את האמונה בעולם. אם כל 'אמן' על כל ברכה יש בה מעלה עצומה, מה גדולה מעלתה של עניית "אמן יהא שמיה רבה" שבקדיש!
"אמר רבי יהושע בן לוי: כל העונה "אמן יהא שמיה רבא מברך" "בכל כוחו – קורעין לו גזר דינו".

מהו "בכל כוחו"? אומר רש"י: "בכל כוונתו". התוספות פרוש: "בקול רם". כמה צרות וסבל יש בדורנו? ה' ירחם. אנשים זקוקים לישועות ולנחמות, לרפואה שלמה ולפרנסה. כל מה שקורה לאדם הוא גזרת שמים, כל פרט נעשה בדקדוק רב על ידי א-ל דעות! והנה, אומרים לך שעל ידי "אמן יהא שמיה רבה" אחד אפשר לקרוע את גזר הדין, אם כן איך אתה מרשה לעצמך להקל ראש ולומר "אמן יהא שמיה רבה" בחטף כלאחר יד?! (דורש ציון).

"אני אני הוא וכו' אני אמית ואחיה מהצתי ואני ארפא" [לב, לט].

פשוטו של פסוק הוא, 'ראו עתה כי אני אני הוא', אותו ה'אני' הממית הוא ה'אני' המחיה, ואותו ה'אני' המוחץ הוא ה'אני' המרפא. דהיינו, שאף העונש שמשלם השי"ת לעוברי רצונו בעד מעשיהם הרעים, הוא בבחינת חסד ורחמים, כי בסופו של דבר מתכוון הוא יתברך לטובת האדם, בדומה לאב המלכה את בנו כדי להביאו לשיפור דרכיו.

יש מקרים שהטובה הצומחת לאדם מתוך המכה, היא כל כך בולטת, עד שצריך להיות עיוור כדי לא לראות שזו היא אכן הנהגתו של הקב"ה בעולם. **המעשה הבא** ילמדנו ברורות שמשם מתוך המכה אפשר לראות את הרפואה. הבה נראה כיצד מגלגל הקב"ה את עולמו כדי לסייע לבריותיו!

הסיפור המדהים שישופר כאן דרך לשכתו של י. סטאלין, אחד הרודנים האכזריים ביותר בתולדות ההיסטוריה האנושית. הדמות הראשית בסיפור היא דווקא המדען היהודי שעבד כמהנדס תרופות אצל הצורך ההוא, והתאמץ במשך שנים למצוא מזור ל... גידולי עור שהיו על פניו של מי שבהינף-יד היה מסוגל להרוג מיליוני בני אדם.

אנשים רבים בעולם סובלים מגידולי עור שפירים, פוליפים, נקודות חן, שומות, וכל כיוצא באלה. במרוצת השנים עלולים חלק מגידולים אלה "להפוך את עורם" לגידולים מסוכנים.

לפני מספר שנים נמצאה נוסחה של תרופה המאפשרת הסרת גידולי עור. תרופת פלא זו מחלפה את סכין המנתחים, היא אינה גורמת לזיהומים כלשהם, אינה מותירה דלקות, והטיפול בה נעדר כל סבל וכאב.

בשנות הארבעים הוציא הרוזן הסובייטי סטאלין פקודה להקים מעבדת מחקר לייצור תרופה להסרת דלקות מכוערות שהיו בפניו לאחר מחלת האבעבועות שחלה בה בגיל צעיר. קציניו ואנשי לשכתו של סטאלין גייסו מומחים רבים בתחומי רפואת העור, רוקחים, כימאים ומומחים לרפואת צמחים. הם סיפקו להם את כל האמצעים על מנת שיוכלו לפתח תכשיר-פלא עבור סטאלין. בצוות המומחים היה מהנדס יהודי בשם מיכאל שהיה אחראי על היצוד המדעי המגוון ששימש את החוקרים. בתום 3 שנות מחקר וניסויים על בעלי חיים, וחולים שסבלו מפצעים דומים, פותחה הנוסחה המהפכנית והגואלת. כמובן שהיה זה הסוד השמור ביותר ברוסיה של הימים ההם.

הרוזן האכזר לא הספיק ליהנות מהתרופה הזו מפאת שבץ הלב שקיבל באותה תקופה. מותו של סטאלין שם כץ גם לאפשרויות השינוק של התרופה. המעבדה נסגרה על מסגר ובריה, צוותי המדע שפעלו בה פוזרו, וסודה השמור של התרופה נקבר בתוך ים המסמכים שהיו נעולים אף הם במרתפי האימה של ה-ק.ג.ב. הרוסי.

המהנדס היהודי ששרד גם בתקופה שלאחר מותו של סטאלין המשיך לעבוד במסגרות אחרות, ומתוך דגימות החומרים ששימשו לפיתוח התכשיר, הצליח במרוצת השנים להרכיב חומר בעל תכונות רפואיות הדומות להפליא לאלה שפיתחו בזמנו

עבור סטאלין. ברוסיה של הימים ההם לא היתה כל אפשרות להפיץ את התכשיר החדש כי הרי היה מדובר עדיין בסוד שמור ביותר, והשלטונות היו מענישים קשות את מי שהוציא אותו לרשות הרבים. מיכאל נאלץ אפוא להשמיד את כל הפרוטוקולים של מחקרו הפרטי.

לפני שנים אחדות עלה מיכאל לישראל, והצליח להיקלט באופן מעולה במקצועו כמהנדס ציוד רפואי ויצא לפנסיה בשיבה טובה. זווקא כשזמנו היה פנוי יותר, החל לחשוב שוב על הנוסחה ההיא שפיתח בזמנו עבור הרוזן הסובייטי, והחל לשחזר את הדברים צעד אחר צעד, עד שהדבר עלה בידו, והוא אף פתח מעבדה להסרת גידולי עור שבמסגרתה הצליח לסייע לאנשים רבים להתפטר מהגידולים הללו. בשלב מסויים נפגש האיש עם אחד הרופאים המפורסמים, המטפל בעיקר בציבור בני תורה, והם החליטו לעבוד בצוותא. וכך יצא שמאות רבות של אברכים ובני תורה, נושעו בתוך זמן קצר מכל הגידולים הנ"ל, על ידי התרופה המיוחדת של המהנדס של סטאלין...

היש לנו דוגמא טובה מזו להמחיש את הישגיו? הלא התרופה הגיעה ממש מתוך המכה, מתוך לשכתו של הצורך הנורא ההוא, שהפיל פחד על כל העולם! הוא-עצמו לא נהנה מהתרופה, ומי שנהנה מכך הם האברכים ובני התורה בארץ ישראל... נלמד מכך פרק-אמונה, ונבין שכאשר פוקדת אותנו רח"ל צרה פלונית, הרי שהכל-הכל לטובה, ואם נזכה - נראה את הטובה הזאת בעינינו (עלינו לשבח).

"ה' בדרד ינחנו" (לב, יב).

ינחנו, ב' במסורה; בדרד ינחנו. מתן אדם ירחיב לו ולפני גדולים ינחנו (משלי יח, טז)

לומר מי שנותן צדקה הקב"ה בדרד ינחנו (בעל הטורים).

ספר השואל: אצלנו בבית הפנסות נוהגים למכר את העליות בשבת קדש. באחת השבתות רציתי לזכות בעליה מסוימת. פאשר הגבאי הכריז על מכירת אותה עליה, אחד המתפללים הציע מאה שקלים. הגבתי את ידי וסמנתי לגבאי בשתי אצבעותי למספר שתיים. הגבאי היה סבור שפונתי היתה להוסיף עוד עשרים שקלים, ולכן הכריז בקול: "מאה ועשרים". אבל האמת היתה שבתוך גבי התפונתי למאתים שקלים... למעשה איש לא הוסיף במחיר, והגבאי הכריז שפונתי בעליה במחיר של מאה ועשרים שקלים.

עקשו ברצוני לשאל: האם אוכל לשלם מאה ועשרים בלבד, כפי שהכריז הגבאי, או שמא עלי לשלם מאתים שקלים, כפי שהיה בדעתי בשעה שהצבעתי? ראשית כל יש להבין, מדוע אין אסור משום "מקח וממכר" במכירת העליות בשבת קדש? וכן, מבאר הערוך השלחן (או"ח סי' ש"ו סט"ז), שמכירת העליות אינה נחשבת למקח וממכר, מפני שאין כאן מוצר כלשהו שנומך לפי שווי דמיו בשוק, אלא פונת האדם שרוצה לזכות במצוה, לנדר לצדקה על תנאי שאכן יזכה במצוה, וכאשר נוקב המתפלל במחיר, הרי הוא כאומר: "אם אצפה בעליה זו, אני נותן כף וכן לצדקה", והאחר אומר "אני מוסיף על הצדקה אם אצפה בעליה זו, כך שלמעשה הזכיה בעליות נחשבת ל"נדר לצדקה", ולא כעסוק במקח וממכר (ויען במג"א שם סקט"ו ומש"ב סק"ג).

ובענינו, המתפלל התפונן לנדב מאתים שקלים לצדקה, שכן הפסוק משמש לצרכי מצוה של רבים (לחזקת בית הפנסות ועריכת שעורי תורה ופעילות תורנית במקום). אלא שיש לדון, האם פונת הנדבה שבלב מחבבת, או שמא דוקא באמירת פה מפרשת אדם מתחייב בנדר לצדקה? ובכן, נחלקו בדבר רבותינו הפוסקים; יש הסוברים שדרי צדקה חלים במחשבה, ויש הסוברים שאינם חלים. ולמעשה, הכריע הרמ"א (יו"ד סו"ס רמ"ח), שגדר לצדקה חל במחשבה. ולפיכך, יש להורות לשואל שעליו לשלם מאתים שקלים לבית הפנסות, כי בשעה שהרים את אצבעותיו, הוא גמר בלבו שאם יזכה בעליה, הרי הוא מתנדב לתן סכום זה לצדקה, וממילא לאחר שאכן זכה בעליה, הוא אינו יכול לחזור בו.

לסכים: הוציח בעליה ישלם מאתים שקלים לקפת בית הפנסות (אחת שאלתי).

"ועם עקש תתפל" (הפטרות האזינו).

תתפל - לשון נפתל ועקש, ובספר תהלים (יח, כז) כתוב "תתפתל" (רש"י).

הגיע אלינו יהודי שארשת פניו הביעה דאגה, וכך ספר: לפני פשנה פנה אלי יהודי מסוים והתחנן שאפתו לו הלואה גדולה. הספמתי להלוות לו את הסכום הרב, וספמנו שמועד הפרעון יהיה בעוד חצי שנה בדייק, ולא אחר מזה. בהגיע יום הפרעון המתנתי ללווה, אך הוא לא הופיע. כך היה גם במקרים ובשבועות הבאים. לאחר נסיונות רבים ומתישים, כשסוף סוף הצלחתי להשיג את אותו לווה עקש ופתלתל, הוא התחמק ודחה אותי מיום ליום בהלוח וטוב... מאחר יותר גליתי שמדבר בנוכל ושרלטן, שפמה אנשים תמימים כבר נפלו ברשתו.

מפניו שאיני יאיש של מלחמות, חשבתי כיצד אוכל בכל זאת להוציא מפי הנוכל את טרפו בדרך אלגנטית וקלה... לבסוף עלה במוחי רעיון מקורי ומענין... מה עשיתי? - פשוט התחפשתי (באופן משכנע ביותר) לנכה. קבעתי את רגלי ונדי בגבס, מסביב לצוארי הדקתי תחבשת ספוגית עבה, נטלתי זוג קבים, וצאתי למקום שידעתי שהלווה עומד לעבר בו באותה העת.

וכן, בעודי משתרך לאטי, נתמד על הקבים, הופיע לפתע הלווה. כשהיה אותי, פנה אלי בעצמו, למרבה הפלא, והתענן במצבי... ספרתי לו בכבי: "עברתי תאוונה קשה, לא עליכם. הפכתי לנכה גמור, ולא אצדע איני מסוגל..."

תארתיו בכניו את מצבי הכלכלי העגום, ומהבעת פניו היה נכר שהוא התחיל לרחם עלי. נתן היה להבחין גם בדמעות שנקוו בעיניו... לפתע הוא קטע אותי אמר: "נדמה לי שטרם שלמתי לך את החוב..."

האיש (שעד היום התלונן שאין לו כסף) פתאום שלף את ארנקו, שהיה מלא וגדוש בשטרות, והעביר לידי את מלוא החוב, עד לפרוטה האחרונה...

פעבר זמן מה נחרדתי להתנדע לדברי חז"ל בסוף מסכת פאה, שם שנינו: "כל מי שאינו לא חגר, ולא סומא, ולא פסח, ועושה עצמו כאחד מהם - אינו מת מן הזיקנה עד שיהיה כאחד מהם". ועל כך נאמר: "ודרש רעה תבואנו" (משלי י"א. וראה תוס' יו"ט).

עקשו אני רוא לנפשי, שמא גם החצנה שלי נכללת באזרת המשנה... ברצוני אפוא לשאל, האם אכן נהגתי שלא להגן? המשנה עוסקת באדם שמעמיד פנים כבעל מום, כדי שירחמו עליו ויתנו לו צדקה. וגם אם הוא באמת עני, ומצוי את עצמו כנכה או כעורר כדי לקבל יותר צדקה, אזי לא יעזב את העולם עד שיהפך לבעל מום. ועל כך מוסיפה המשנה לדרש את הפסוק: "צדק צדק תרדף" (דברים ט"ז, כ).

כלומר "צדק" הינו צדקה, ב"צדק תרדף" ולא ברמאות (ראה תוס' חדשים שם).

ובענינו, המלווה לא בא להוציא צדקה במרמה, אלא אדרבה הוא "רודף צדק", כי הוא מענין לטל את שלו מידי הלווה שמעבב ברשעות את כספו. ומצוינו בחז"ל, שכאשר אין לאדם אפשרות להציל את כספו אלא בדרך מפתלת ועל ידי הטעיית הגנב, מתר לו לנהג כן. כפי שמספר במסכת יומא (פ"ג), אודות בעל אכסניה בשם "בידור", שנטל במרמה את כספם של רבי יהודה ורבי יוסי, וכדי להשיב לעצמם את כספם, הכניסוהו התנאים הקדושים לפנדק, כדי להשקותו יין. לאחר שהשתכר ראו עדים על שפמו, ואז הלכו לאשתו ובקשו בשמו את כספם, וכדי להוכיח שהם "דוברי אמת" נתנו לרעינתו סימן, "בשם בידור" כפיכול: "בעלך אמר שתתני לנו את כספנו, וזה לך סימן - שאכלתם היום עדשים".... ואכן, אשת בידור האמינה להם, ומסרה להם את הכסף... הרי לנו, שמתר לשנות מן האמת על מנת להוציא מהעושיק הרשע את טרפו, ולקיים את הדין והצדק!

לסכים: המלווה היה רשאי לנהג כפי שנהג כדי להוציא את ההלוואה מהלווה.

זכות הלימוד בעלון זה תהיה לעילוי נשמות: ר' נוריאל חזני בן מרים ויעקב ז"ל, לע"נ מרת מונירה חזני בת כורשיד ז"ל, לע"נ מרת פארי בת מונירה ז"ל, לע"נ ר' עזיזולה בן שרה ז"ל, לע"נ מרת מנסורה בת כשוור ז"ל, לע"נ יוסף בן הלה ז"ל, לע"נ אליהו בן שלום ז"ל, לע"נ יצחק בן ליבה ז"ל, לע"נ שרה בת גוהר ז"ל, לע"נ סוסו בת ויקטוריה ז"ל, לע"נ טובה בת מורשיד ז"ל, לע"נ מסעוד בן פרהנג ז"ל, לע"נ אלהם בת שהנו ז"ל, לע"נ דוד בן רבקה ז"ל, לע"נ אברהם בן עשרת ז"ל, לע"נ יצחק בן מרים ז"ל, לע"נ מרים בת שמה ז"ל, לע"נ אברהם בן סולטנה ז"ל, לע"נ יונה בן אסתר ז"ל, לע"נ לי כהן בת פולין ז"ל, לע"נ משה בן רינה תחיה ז"ל, לע"נ שמואל בן קדינה ז"ל, ולע"נ כל נפטרי עם ישראל.

למעוניינים בהפצת העלון: 03-5592523. לקבלת העלון בדוא"ל, שלחו בקשה ל: otzarot.hparasha@gmail.com